

ROZHOVOR:
Uzbecká vláda nutí
pracovat nezletilé

2

TÉMA
Kdo je nejchudší?
Senioři, sirotci i postižení

3-6

DISKUSE
Má se Kosovo
co učit od Česka?

7-8

2013

ROZVOJOVKA 4

**LIDÉ
NA OKRAJI
SPOLEČNOSTI**

TEREZA HRONOVÁ

Mediální koordinátorka
Rozvojevky, Člověk v tísni

Poslední číslo časopisu Rozvojevka v roce 2013 je o lidech, o kterých se nemluví. Nedostávají prostor v médiích. Nemají slovo v politice a veřejné správě. Nemůžou často rozhodovat o svých životech. Mají méně příležitostí k obživě. Je pro ně těžké získat kvalitní vzdělání nebo zdravotní péči. Nejčastěji umírají jako oběti humanitárních krizí – válek i přírodních katastrof. Mnohdy propadávají sítím až na dno a nedosáhnou ani na pomoc od zahraničních neziskových organizací. Proto je třeba na ně upozorňovat.

Řeč je například o zdravotně postižených, jejichž práva přehlídá i tak bohatá země, jako je Azerbajdžán. Problém je pro vozíčkáře svatba, natož pak studium na univerzitě. Ve Rwandě pro nevidomé děti existuje jen jediná škola. Založily ji polské katolické sestry. Situace na západním Balkáně je mnohem lepší, a to i díky pomoci z Česka. Naše vláda financuje také projekty na podporu nevidomých a neslyšících. Kosovo nedávno navštívili učitelé z pražské konzervatoře, aby podpořili slabozraké žáky hudebních oborů na univerzitě v Prištině.

Na okraji společnosti končí i senioři. Patří k nejchudším, protože nedostávají státní podporu ve formě důchodu a pracovat v uctivém věku už nelze. V komunitách ovšem hrají stěžejní roli – starají se například o sirotky. Těm mnohdy umírají rodiče na HIV/AIDS. Například v Zambii je podle OSN asi 13 % populace HIV pozitivní. Ještě hůř je na tom Svazijsko, Botswana nebo Jižní Afrika. Děti, o které se nemá kdo starat, končí na ulici a místo školy pracují, aby nasýtily hladové žaludky. Bez vzdělání ovšem zůstávají chudé i v dospělosti.

Je proto důležité podporovat zejména takové rozvojové projekty, které se zaměřují na ty skutečně nejchudší. Teď před Vánoci máme příležitost.

foto editorial:
archiv Terezy
Hronové

foto titulní strana:
TEREZA
HRONOVÁ

První férový telefon

V Londýně představili spotřebitelům vůbec první fairtradový chytrý telefon na světě. Odborníci očekávají, že udělá obrovský skok dopředu, pokud jde o „férové“ a společensky odpovědné technologie. Telefon, který nese příznačný název Fairphone, vyvinula nizozemská firma, která tvrdí, že jde o nejetičtější produkt na trhu, pokud se přihlédne k jeho komponentům a jeho dodavatelům. Nizozemský výrobce telefonu tak naráží na opakovanou kritiku vedoucích prodejců mobilních telefonů – společností Apple či Samsung, které pro své telefony využívají součástky a systémy vyráběné a monto-

vané vesměs v čínských a dalších asijských továrnách proslulých pohnutými pracovními podmínkami. Nizozemci také připomněli, že pro většinu moderních zařízení nakupují tyto firmy nerostné suroviny z Konga a dalších afrických zemí, kde zdroje ovládají různé klany. Ty si pak z jejich prodeje pořizují zbraně. Fairphone prý pochází výhradně ze „svobodných“ zdrojů neposkvrněných krví. Jeho maloobchodní cena má být asi 9000 Kč, což je stále zhruba o třetinu méně, než má stát nejnovější iPhone 5C „pro chudé“, který Apple vyvinul pro čínský trh.

Zdroj: Hospodářské noviny

Rodí se vakcína proti malárii

Britský výrobce léčiv Glaxo Smith Kline (GSK) oznámil, že nyní usiluje o schválení vakcíny proti malárii poté, co dosavadní testy prokázaly významný pokles případů onemocnění mezi africkými dětmi. Podle firmy by mohla být vakcína k dispozici do konce roku 2015. Pokud se plán podaří, vznikne vůbec první vakcína tohoto typu na světě. Vakcína známá jako RTS,S po osmnácti měsících nejnovějšího testování zmenšila téměř na polovinu počet případů malárie u malých dětí a zhruba o čtvrtinu klesl případ nemoci u kojenců. „Po získání těchto výsledků hodláme dát oficiální žádost na schválení vakcíny k Evropské

lékařské agentuře,“ uvedla firma GSK. Podle svého vyjádření na vývoji vakcíny pracovala tři desetiletí. S výsledky testů předstoupili lékaři v jihoafrickém Durbanu. „Mnoho milionů případů malárie zahrnuje naše nemocnice. Podařilo se zdokonalit spoustu věcí, včetně například moskytiér, ale bezpochyby potřebujeme nový nástroj, jak bojovat s touto hroznou nemocí,“ řekl Halidou Tinto z Burkiny Faso, který vedl tým provádějící testy. Malárie je nemoc přenášená moskyty napadenými parazitem. Na malárii umírají ročně až tři miliony lidí, z toho 90 procent v Africe.

Zdroj: Lidové noviny

ROZVOJOVKA 4/2013

Publikace vznikla v rámci mezinárodního projektu V4Aid realizovaného společností Člověk v tísni.

Vydavatel: Člověk v tísni, o.p.s., Šafaříkova 24, 120 00 Praha 2

Telefon: +420 226 200 443

E-mail: rozvojevka@clovekv tisni.cz

Autoři: Michala Hozáková, Tereza Hronová

Design: Pavel Lukšan, elements ds (www.elementsgroup.cz)

Sazba: Zoran Bonuš

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR a z fondů Evropské unie. Za obsah publikace nese plnou odpovědnost společnost Člověk v tísni. Názory v ní obsažené nelze interpretovat jako stanovisko donora.

Zajímá Vás více? www.rozvojevka.cz

Bavlnu sklízají novodobí otroci

Bavlněné oblečení pravděpodobně ušili čínští či bangladéští dělníci. Bavlna ovšem často pochází z Uzbekistánu. Rádio Svobodná Evropa/Rádio Svoboda informovalo o využívání nucené práce na plantážích při letošní sklizni. Sběrače bavlny přímo zaměstnává stát. „Tento rok vláda přinutila jít na pole téměř všechny studenty, tedy i desítky tisíc,“ říká ředitel uzbeckého vysílání **Alisher Sidikov.**

Alisher Sidikov je ředitelem uzbeckého vysílání Rádía Svobodná Evropa/Rádía Svoboda, které vysílá z Prahy. V Uzbekistánu je známé pod názvem Radio Ozodlik. Vysílání rádia i práce pro něj je tu zakázáno, a tak se spoléhá na neoficiální síť místních zdrojů. Jedině tak může informovat své posluchače a proniknout do jedné z nejvíce uzavřených společností na světě.

Koho může vláda přinutit sbírat v Uzbekistánu bavlnu?

Kohokoliv, komu mzdu vyplácí stát. To jsou lékaři, učitelé, pracovníci v energetickém průmyslu, studenti na univerzitách a mnozí další. Bavlnu musí sklízet i svobodné matky, které získávají státní finanční podporu pro své děti. Svědci tento rok viděli na polích mnoho takových žen s dětmi, ale také například šestiletého chlapce. Přivedla ho sem jeho matka a dusil se pod balíkem bavlny. Manželé většiny těchto žen odešli do Ruska za prací, čímž se ženy dostaly pod silicí tlak ze strany vlády. Uzbecké úřady oficiálně prohlašují, že neposílají malé děti sbírat bavlnu. Podle zpráv našeho rádia neexistují natolik silná opatření, aby bylo možné dětské práci zabránit.

V uzbeckém školním systému je možné, aby vysokoškolským studentům bylo jen 16 let. Kolik jich bylo podle vašeho odhadu letos donuceno opustit školu a jít sbírat bavlnu?

Tento rok vláda přinutila jít na pole téměř všechny studenty, tedy i desítky tisíc. Každý rok se mnoho vysokoškolských studentů na plantáži zraní. Existují i případy umrtí. Letošek nebyl výjimkou.

Jaké jsou životní podmínky studentů, se kterými jste mluvil ve své reportáži o uzbecké bavlně?

Farmáři letos museli ubytovat některé mladé pracovníky, ale účtovali si nájemné. Kasárny jsou ještě ze sovětských časů. Dotazovaní uváděli, že museli přebývat

na školních chodbách, ve stanech a na zemědělských pozemcích, kde byly obvykle uchovávány chemikálie na postřiky a hnojení bavlny. Poslali nám fotografie a popsali nelidské podmínky. Za časů Sovětského svazu dostali pracovníci alespoň dřevo z Ruska, aby si mohli postavit postele. Nyní spí na zemi na rohožích. Někteří si stěžovali na myši a krysy na ubytovnách. Tato místa jsou většinou uprostřed ničeho, bez tekoucí vody, jen s nádobami na pitnou vodu. Chybí tam hygienické zázemí – například sprchy. Letos spadla jedna z nádrží s vodou na nohu dívce z druhého ročníku a způsobila jí ochrnutí. Studenti si musí kupovat vlastní stravu. Ta od místních farmářů se jídlem dá opravdu nazývat jen těžko. Zemědělci poskytnou pracovníkovi denní příděl výměnou za 20 kg nasbírané bavlny. Nikdo nemůže sklídit tolik bavlny jen na pokrytí nákladů na jídlo. Vysokoškolští studenti se tedy vždy vrací do školy s dluhy za nakoupené potraviny.

Kolik bavlny vlastně musí lidé nasbírat? Jakou dostanou mzdu?

Studenti by měli nasbírat „denní normu“, tedy 80 kg bavlny. Pokud nedodrží předepsané množství, můžou být vyloučeni ze školy. Tolik jí nikdo tolik nemůže nasbírat sám, a tak studenti často nakupují sklizeň od zemědělců a pak ji dají státu. Vláda platí oficiálně stanovenou cenu. Letos to bylo 170 sumů za kg, což je v přepočtu asi 1,50 korun.

Kdo tedy na bavlně vydělává?

Zemědělec nevydělá nic. Výměnou za bavlnu dostane semena, pohon

né hmoty, pesticidy a další věci na další rok. Nezbude mu nic navíc. Jediný způsob, jak si může vydělat, je, že podvádí a pěstuje navíc další plodiny. V Uzbekistánu existují jen tři společnosti, které bavlnu mohou prodávat. Zdaleka ne každý má povolení. Nevíme, kdo tyto společnosti finančně zaštiťuje a kdo za nimi stojí. Hlavní otázkou je, co se stává se zisky z prodeje bavlny. V tomto bodě se stopa ztrácí.

Jak může problematiku nucené práce v Uzbekistánu pomoci řešit běžný člověk?

Důležité je povědomí o tomto problému. Málokdo ví, že jeho tričko vzniklo z nucené práce, že bavlnu sklízely i děti, že u toho umírali lidé. Je věcí každého, zda tomu věnuje pozornost. Uzbekistán je jedním z největších dodavatelů nezpracované bavlny do Číny a Bangladéše, odkud pochází většina oblečení. Podle mě není moc možností, jak se koupí uzbecké bavlny vyhnout. Vezměme problém alespoň na vědomí, podpořme kampaně a poukážme na něj u našich místních vlád.

autorka rozhovoru:

EMILY THOMPSON

Oddělení komunikace Rádía Svobodná Evropa / Rádía Svoboda

foto: archiv A. Sidikov

Azerbajdžán se zbavuje předsudků jen pomalu

Bývalá sovětská republika bohatne z ropy. Na fyzicky a mentálně postižené ovšem stále zapomíná.

Když Zinyet pomalým a nejistým krokem vcházela na svatební hostinu, opírala se o Galiba, který sám měl potíže udržet pevný krok. Oba novomanželé se snažili usmívat, ale jejich nejistota při chůzi byla patrná. Oba jsou totiž fyzicky postižení. Zinyet se pohybuje na kolečkovém křesle, které jen příležitostně mění za berle. Galib má místo jedné nohy protézu. Nic tolik výjimečného, řekli bychom. Ovšem ne v Ázerbájdžánu. Tady stále platí za velkou výjimku vidět fyzicky či mentálně postižené dohromady vedle těch „zdravých“. A už vůbec se nestává, aby se dva postižení rozhodli pro jinak tak běžnou věc, jako je svatba. Ázerbájdžán, nevelká kavkazská země sevřená mezi Ruskem a Íránem, je místem plným protikladů. Tato bývalá sovětská republika má díky obrovským příjmům z exportu kaspické ropy jednu z nejrychleji rostoucích ekonomik světa. Společnost se přesto doposud v mnoha ohledech nezbavila neblahého sovětského dědictví.

Léčení ano, vzdělání ne

„Přístup k postiženým je zde pouze zdravotní, nikoli sociální,“ vysvětluje Zinyet a dokládá to na příkladu vlastní rodiny. Když jí bylo šestnáct, utrpěla mozkovou příhodu, ale protože žila na venkově, k doktorovi se dostala až po třech dnech, kdy už byly trvalé následky nevyhnutelné. Rodina ji během rehabilitace plně podporovala, a ačkoli stále upoutaná na vozík, Zinyet byla po pěti le-

tech náročné fyzioterapie schopna se o sebe sama postarat. A tehdy dala najevo touhu vydat se podobně jako mnoho mladých za studiem do hlavního města Baku.

„Rodiče i přátelé se ale postavili proti tomu, abych studovala na univerzitě,“ říká Zinyet. Od postižených se zkrátka nečeká, aby vedli aktivní život tak jako zdraví lidé.

Chybí infrastruktura i instituce

První roky ázerbájdžánské nezávislosti po rozpadu Sovětského svazu poznamenala devastující válka o Náhorní Karabach se sousedící Arménií. Vyřešení zamrzlého konfliktu je pro Ázerbájdžán dodnes otázkou číslo jedna, a nejspíš i proto problémům postižených a jejich zařazení do společnosti nebylo nikdy věnováno příliš pozornosti.

Situace je přitom palčivá. V současnosti žije v Ázerbájdžánu téměř 60 000 postižených dětí, ale jen necelých 300 z nich chodí do školy s inkluzivním vzděláváním, kde postižené děti studují dohromady se svými zdravými vrstevníky. Zbývá většina dětí buď navštěvuje speciální školy, často internátní, nebo se jim dostává domácího výuky, kdy za nimi učitel přichází domů. Takový způsob má ale své nevýhody. Učitelé často nechodí za dětmi pravidelně. Domácí výuka i speciální školy navíc ještě více prohlubují odříznutí dítěte od zbytku společnosti.

Často ale dochází i k tomu, že se dítě nevdělává vůbec. „Mnoho rodičů, ze-

jména na venkově, vůbec neví o možnostech vzdělávání pro své postižené děti,“ vysvětluje Nazaket z neziskové organizace UAFA, která hendikepované děti podporuje. „Hlavním problémem je to, že tady chybí vhodná infrastruktura a instituce. Jen velmi málo budov je vhodných pro lidi na invalidních vozících. Ale nejde jen o nedostatky vybavení. Chybí pedagogové trénovaní pro práci s postiženými a také vhodné kurikulum upravené potřebám postižených,“ shrnuje situaci v Ázerbájdžánu Nazaket a dodává, že problémem není jen studium samotné, ale i následné uplatnění: „Hendikepování mladí lidé by se měli něčím vyučit, kuchaři nebo kadeřníky, ale nemáme žádná učiliště, která by pro ně byla vhodná. A co se týče hendikepovaných studentů na univerzitách, ty můžeme počítat na prstech jedné ruky.“

Vybojovat si místo ve společnosti

I přes nepřízeň rodiny Zinyet nakonec vysokou školu vystudovala. Nedá se ale říct, že by si tím splnila svůj sen. „Vždycky jsem snila o práci s dětmi, například ve školce. Bohužel ale pro hendikepované v té době existovala jen jediná možnost, a to studovat na Státní ropné akademii buď ekonomiku, nebo informatiku.“

Navzdory neblahé situaci věří, že budoucnost přinese změnu. „Konečně se nyní zbavujeme předsudků ohledně postižených. Lidé začínají chápat, že jsou stejní jako my, jsou nám rovni a mají svá práva. Řada rodičů postižených dětí chce nyní zahrnout své děti do inkluzivního vzdělávání,“ dodává, že vláda nyní rozjíždí několik pilotních projektů na začlenění postižených dětí jak do vzdělávání, tak do běžného života.

Stále ovšem platí, že pokud se hendikepovaný člověk nechce smířit se životem mezi čtyřmi zdmi, musí vyvinout nesmírné úsilí. Zinyet se kromě studia na vysoké škole začala aktivně zapojovat do boje za práva postižených lidí. S cílem dále bořit předsudky se vrhla na sport a dotáhla to až na paralympijské hry v Londýně, kde reprezentovala Ázerbájdžán v lukostřelbě.

Polsko nabízí nevidomým Rwand'anům šanci

TÉMA
LIDÉ NA OKRAJI
SPOLEČNOSTI

T

STRANA

4

Ve Rwandě je pouze jedna škola, která poskytuje vzdělání dětem se zrakovou vadou. Založily ji polské katolické sestry.

„Používáme globusy s plastickým povrchem, na kterém jsou vyobrazeny reliéfy měst a kontinentů. Máme psací stroje s Braillovým písmem a modely zvířat pro studijní účely,“ uvádí sestra Fabiana příklady pomůcek, které využívají žáci základní školy ve rwandském městečku Kibeho. Za chvíli začíná hodina a třídy se plní. Některé děti jdou podél zdi, jiné vede za ruku učitel nebo kamarád s nižším počtem dioptrií. Z téměř stovky dětí vidí jen zlomek z nich, a to ještě velmi špatně. V každé třídě je i několik albínských dětí, ty ztrácí zrak postupně. Některé děti se narodily bez očí. Jiné osleply v důsledku malárie nebo zranění. I když jejich život není jednoduchý, měly štěstí. Dostali možnost studovat na jediné škole pro slepé a zrakově postižené ve Rwandě. K tomu bydlí na internátě, takže se o ně starají zdravotníci i sociální pracovníci. Školu v roce 2008 založily františkánské sestry z Kongregace služebnic sv. Kříže za podpory polské vlády. Dnes ji řídí dvě z nich.

Zrakově postižení lidé jsou ve rwandské společnosti často považováni za prokleté a neproduktivní. Mnoho rodin se za své slepé děti stydí. Bez pomoci z Polska by většina z nich nikdy neusedla do školních lavic. „Děti se začínají učit o světě až ve chvíli, kdy přijdou k nám do školy. Podle jejich chování poznáme, že s nimi doma nejednali stejně jako s ostatními dětmi,“ vysvětluje sestra Fabiana a uvádí příklad. „Jedna z našich studentek, která k nám přišla, když jí bylo 8 let, vůbec nemluvila. Místo běžné slovní komunikace ostatní lidi trkala, podobně jako to dělají kozy. Byla podrobena lékařskému vyšetření a její zdravotní stav byl v pořádku. Postrádala prostě jen společnost ostatních lidí. Je těžké tomu uvěřit, ale zřejmě ji doma nechávali v přístřešku se zvířaty. Bylo pro ni velmi složité naučit se mluvit, nicméně to nakonec dokázala,“ usmívá se Polka. Škola v Kibeho vyniká svým zaměřením i kvalitou. Děti se učí podle

běžného výukového programu pro rwandské základní školy. V nultém ročníku se naučí Braillovu abecedu i to, jak se o sebe postarat. Většina dětí se neorientuje v prostoru a zřejmě by jim dělalo problém i trefit do třídy. „Učí se chodit s obručemi, pak i se slepeckými holemi,“ říká sestra. Díky speciálním pedagogickým metodám a pomůckám pro slepé jsou schopné později složit roční i závěrečné zkoušky, stejně jako zdraví žáci. „Některé naše děti toho vědí víc, než jejich sourozenci,“ říká sestra Fabiana a ukazuje na množství nových počítačů v jedné z učeben.

Soběstačnost prvních absolventů

Přestože mají školy k dispozici spoustu výukových prostředků od evropských dárců, a to včetně Braillových pomůcek, bílých holí, souprav pro umělecké dovednosti a terapie, chybí jim učebnice s Braillovým písmem. Každé vydání standardní rwandské učebnice musí být přepsáno a vytištěno znovu v Braillově abecedě tak, aby je mohli používat všichni studenti. „Přepsání a vytištění několika kopií pro školní knihovnu zabere průměrně tři až čtyři týdny. Učitelé tedy postupně přepisují ty knihy, které budou využívat v následujícím semestru,“ říká Jean Paul, který učí v Kibeho angličtinu a počítačové vědy.

V roce 2014 budou skládat závěrečné zkoušky studenti, kteří začali jako první navštěvovat tuto základní školu. První absolventi tak už dnes musí uvažovat, co dál. Dosud neměli velké vyhlídky na další vzdělávání. Ve Rwandě nejsou žádné střední školy, které by byly plně přizpůsobeny potřebám handicapovaných lidí. Centrum pro nevidomé v Kibeho se však brzy rozroste o nižší střední školu. Ta je nyní ve výstavbě. „Technická škola je naučí nějaké profesi,“ říká sestra Fabiana. „Kurzy budou zahrnovat šití a výrobu keramiky. Je to pro děti velká šance, jak vést v budoucnu nezávislý život,“ dodává. A právě soběstačnost je to, o co nevidomí stojí nejvíce.

text:

KAROLINA
WERENS

foto:

TEREZA
HRONOVÁ

Senioři ekonomický růst země často nepocítují

V Ghaně tvoří staří lidé jen zlomek populace, i proto patří k nejchudším. Státní sociální služby seniorům nahrazuje rodinná péče a podpora od neziskových organizací.

„Ruce nahoru a ke zdi!“ zavelí statná žena skupině starších lidí. Dědečkové i babičky oblečení do tradičních pestrobarevných šatů hned poslechnou a jeden vedle druhého se opřou o zeď vedlejšího domu. Nejde o přepadení, ale o rozcvičku seniorů na předměstí ghanské metropole Akkry. Pravidelná komunitní setkání pro lidi nad 60 let organizuje místní nezisková organizace Help Age Ghana.

Účastníci mají průměrný věk 71 let. Někteří se smějí, jiní mají soustředěný výraz. Pak udělají několik podřepů a za chvíli už zase sedí v kroužku, ve stínu střechy kostela. Následuje debata o tom, co každý četl v novinách. „To je obohatí, otevře to obzory,“ vysvětluje aktivitu vedoucí rozcvičky a dobrovolná sociální pracovnice Grace. „Jedno dítě spolkló minci, druhé jehlu,“ začíná vyprávět událost z černé kroniky jedna ze starších dam, a poté se rozvíjí diskuse.

Díky Help Age Ghana se asi 1500 místních seniorů může pravidelně setkávat v některé z dvaceti skupinek, většinou v prostorách škol nebo kostelů v místě jejich bydliště. Organizace navíc provozuje vlastní komunitní centrum, kde najdou senioři speciální služby. Ty v Ghaně převážně chybí. Každý účastník zaplatí malý poplatek ve výši asi 2 Kč, organizace uhradí dopravu. Třikrát týdně sem dochází sestra z nedaleké kliniky, s níž mohou konzultovat zdravotní stav, brání léků nebo problémy s výživou.

V kruhu rodiny

Těm, kteří kvůli vysokému věku nebo špatnému zdraví do centra nebo na setkání nedorazí, se pracovníci Help Age snaží pomáhat prostřednictvím dobrovolníků a zejména podporou tradičních pečovatelských rodin. „Nechceme naši práci zakládat na západních konceptech,“ zdůrazňuje Ebenezer Adjetej-Sorsey, ředitel Help Age Ghana, a myslí tím zejména rezidenční domovy pro seniory. „Podporujeme komunity a rodiny, aby o seniory pečovaly samy tam, kde senioři skutečně žijí,“ dodává.

Mezi takové patří i pětadvadesátiletá paní Emilia, která žije v akkerské čtvrti Osu v kruhu své rodiny, kterou organizace svými službami také podporuje. „Když jsem byla mladá, vše bylo jednoduché,“ vzpomíná. „Nosili jsme koše kasavy, okry a rajčat do Akkry na trh, kde jsme je prodávali. Tenkrát se používaly jenom mince. Někdy lidé nic nekupovali, tak jsme vždy dva kusy přivázali provázkem k sobě a ten druhý byl zdarma, abychom to nemuseli nosit zpátky,“ vrací se paní Emilia v myšlenkách o 80 let zpátky. Manžel jí umřel v roce 1951, už 62 let je tedy vdovou. „Stále poslouchá rádio, zajímá se o ekonomiku, ví co se děje,“ chválí babičku její vnuk Mark.

Nedaleko bydlí ve skromném zděném příbytku osmaosmdesátiletý pan Samson. Byl cihlářem, zedníkem, ale nejvíce vzpomíná, jak ve Východním regionu těžil zlato. „Pracoval jsem v podzemí, byla to těžká práce. Tenkrát jsem býval velice silný, bez síly by to nešlo,“ říká muž, kterému dnes jeho dlouhé hubené nohy téměř neslouží. V roce 1961 se oženil, žena a děti mu ale postupně umřely. Dnes se o něj obětavě stará jeho téměř o generaci mladší sestra Felicia. Podpora zvenčí je pro ni velmi cenná.

Ti nejzranitelnější

Zdaleka ne všichni senioři v Ghaně nebo mnohem chudších afrických zemích mají takové štěstí. Jak upozorňuje OSN, senioři patří mezi ty nejchudší a nejvíce diskriminované. Stejně jako děti, postižení lidé, menšiny a další marginalizované skupiny, i staří patří mezi ty, které ekonomický růst země často úplně mívá. Také v době krizí a zejména při přírodních katastrofách nebo ozbrojených konfliktech patří senioři mezi nejvíce postižené. V některých uprchlických táborech tvoří až čtyři z pěti nejvíce zranitelných uprchlíků.

V Ghaně dnes tvoří lidé nad 60 let asi 7 % populace, méně než třetinu českého podílu. Jejich počet se však v následujících dvaceti letech zdvojnásobí. Tradiční systémy péče, kterou zajišťovala rodina, se kvůli migraci do měst, modernizaci i vinou epidemie HIV/AIDS rozpadají. Staří lidé ztrácejí jistoty, přitom však přibýly další povinnosti. Jak uvádí UNICEF, v některých oblastech jižní a východní Afriky senioři pečují až o polovinu sirotků, kterým rodiče zemřeli na AIDS. Mnozí svou práci až do vysokého věku přispívají k obživě rodiny a rozvoji země. Zaslouží si tedy mnohem více pozornosti, podpory i investic.

text:

PAVLA JEBILI
ZAČALOVÁ

foto:

TEREZA
HRONOVÁ

Zambie: Nejvíce sirotků je v důsledku epidemie HIV/AIDS

V Zambii žije až 800 tisíc dětí, které přišly o rodiče v důsledku HIV/AIDS. Mají nižší šanci chodit do školy, často se stávají oběťmi dětské práce.

„Tohle není dívka, to je chlapec,“ křičí dav druháků na učitelku, která ukazuje na obrázek. Vedle se o něco starší žáci z páte třídy snaží správně hláskovat anglická slovíčka. Učí se v kostele, který je rozdělaný lavičkami na tři třídy základní školy. Větší děti sedí na zemi, jen na ty starší zbyly dřevěné lavice. Je tu takový zbylý hluk, že děti musí učitelkám u tabuli spíše odezírat ze rtů. Do Centra Svatého Mathiase v jedné ze čtvrtí zambijské Lusaky chodí 310 dětí – 120 kluků a 190 dívek. Střídají se na dopoledním a odpoledním vyučování, aby se do tříd po 50 žácích vešly. Učí se hlavně angličtinu, matematiku, sociální vědy, výtvarnou výchovu a místní jazyk.

Pochází z nejchudších rodin. Spousta z nich ztratila jednoho nebo oba rodiče. Bez podpory Anglikánského programu pro děti ulice (ASCP) by do školy zřejmě vůbec nechodily. „Asi 25 % našich žáků je HIV pozitivní. Skutečně většina dětí přichází o rodiče v důsledku této nemoci. Je to velký problém,“ přiznává ředitel ASCP Katete Jackson Jones. V Zambii je podle OSN až 14 % HIV pozitivních. Neoficiální odhady hovoří až o 20 %. Patří mezi 6 zemí s nejvyšším počtem nemocných v populaci. „Poskytujeme jim vzdělání a zdravotní péči. Kromě toho se snažíme o prevenci prostituce a drogové závislosti, která se dětí ulice často týká. Navíc brzy odchází pracovat. Například drtí kameny, pra-

cuji jako domácí služebníci, prodávají na ulici ve stánku,“ dodává. Anglikánská základní škola je bezplatná, protože je pro znevýhodněné děti, které by si poplatky dovolit nemohly. Podporuje ji například UNICEF.

Ženy samoživitelky

Je krátce po 12 hodině a děti se s křikem hrnou ke kýblu s vodou. Všechny si pečlivě myjí ruce a čekají na oběd. Tříkrát týdně jim škola poskytuje zdarma teplé jídlo – většinou kukuřičnou kaši nshimu. Kuchařky zrovna dovařily bílou hmotu bez chuti a zápachu a čekají na první strávníky. Škola ale nemá dostatek talířů, takže se děti musí střídat. Nejmladší jedí první. „Museli jsme začít dávat žákům nějakou stravu, protože s prázdným žaludkem se vůbec nesoustředí a nic se nenaučí. Hlad je spíše než do školy žene do ulic, kde se snaží vydělat si na něco k snědku,“ vysvětluje třicetiletý Joseph Mwale, který vede Centrum Sv. Matiasa.

„Známe dobře komunitu, takže se k nám většinou donese, když se na ulici toulá nějaké nové dítě. Často se o nich dozvídáme od lidí v kostele,“ vysvětluje Joseph, jak se do centra dostávají nové přírůstky. Toulavým dětem se pak snaží najít opatrovníka. Jedním z nich je i čtyřicetiletá Cathrine Mumba. Stará se o Christophera a Gifta. Oba dřív přespávali v příkopu. Dnes obstojně odpovídají anglicky na otázky, protože se dostali

do školy podporované ASCP. Cathrine stojí bosá před hliněným domkem a chová svoje miminko. Celkem má ještě tři vlastní děti. „Manžel mi zemřel a tak často nemáme peníze ani na jídlo pro všechny. Občas si něco vydělám úklidem v cizích domácnostech, ale nestačí to. Jíme jen jednou denně,“ šeptá žena.

Škola pro dospělé

Podobně je na tom i samoživitelka Alice Ngoma, která bydlí opodál. Když se její třináctiletý syn Willson vrací ze školy, prodává ještě u cesty rajčata. Za den si vydělá v přepočtu maximálně 50 korun. Za ně musí koupit jídlo a pitnou vodu – v domě nemá žádný zdroj. Takových žen je v chudých čtvrtích mnoho. Některé samy neumí číst a psát, a tak pro ně Centrum Sv. Matiasa připravilo odpolední kurzy pro dospělé. „Jejich první motivací většinou je, aby si mohly číst úryvky z Bible. Kromě toho jim počítání pomůže při prodeji zeleniny a dalšího zboží, čímž se většina žen z okolí živí,“ vysvětluje jejich dobrovolný učitel Aaron Biemba, bývalý účetní. „Navíc si můžou přečíst třeba příbalové letáky léků nebo návod na využívání chemických hnojiv,“ dodává. Vzdělání dospělí také častěji posílají děti do školy, můžou jim pomáhat s úkoly a doučovat je. Vzdělání pak mají šanci v budoucnu si najít lepší práci – i když je škola malá, stísněná a nevybavená jako ta v kostele.

text:
TEREZA
HRONOVÁ

foto:
TEREZA
HRONOVÁ

Političtí vězni, okraj barmské společnosti

STRANA

7

Zdá se, že Barma prochází výjimečným obdobím, kdy po mnoha desetiletích nabývá odepřených svobod a otevírá se opět světu.

Rangún už není to ztichlé staromódní město uprostřed uzavřené země. Dnes stěží přejdete ucpanou silnicí a metropole se začíná podobat turistickým letoviskům, jako je Bangkok. Pouliční prodejce vám nabídne noviny, za jejichž šíření by byl před třemi lety odsouzen na desetiletí do vězení. Od roku 2011 udělil nový prezident Thein Sein 22 amnestií a propustil

Ten se od roku 2012 věnuje koordinování občanských skupin v šanském státě, které bojují za navrácení státem zabavené půdy farmářům a brání plnění místních lesů režimem spřízněnými společnostmi. Spolu s dalšími se snaží využít dané svobody a vzdělat občany, většinou nejchudší farmáře, v alespoň základních právech, aby nebyli tak lehce zranitelní zkorum-

se svými aktivitami ani nyní, většina bývalých politických vězňů ale žije v ústraní. Těžko obnovují předchozí přátelské i pracovní vazby. Je pro ně těžké si najít práci, protože tajná policie je neustále kontaktuje a vyslýchá, někdy přímo vyhrožuje znovuzatčením. Většina podniků se jich proto bojí a když už jim dají práci, většinou je pak přímo osloví tajná policie, že zaměstnávají politického vězně. Ten je ze strachu opět propuštěn a nemá jak živit rodinu. Tajná policie zastrašuje i přátele a příbuzné.

Nepřijati ke studiu

Jednou z významných změn v Barmě je uvolnění pohybu po zemi a otevření možnosti vycestovat. Taung Htu je student univerzity v Taungyiu na východě Barmy. Za rozdávání letáků proti výstavbě továrny na zabavené půdě farmářů byl zatčen a odveden na policejní stanici. Místní komunita se ale složila na kauci. Policisté mu ovšem zabavili pas a nemohl tak vycestovat na plánovanou studijní stáž v Thajsku.

Phyo Phyo Aung studovala inženýrství, než se v roce 2007 zúčastnila Šafránové revoluce, pokojných protestů mnichů a obyvatel proti represím tehdejší vojenské junty. Před zatčením utekla, ale na univerzitní přednášky se vrátit nemohla. Přestala se skrývat ve chvíli, kdy následující rok jih Barmy zasáhl cyklon Nargis. Režim postižené oblasti uzavřel veškeré pomoci, a tak lidé jako Phyo Phyo pomáhali alespoň s pohřbíváním obětí. Za to byla spolu s ostatními zatčena. Propuštěna byla po 3 letech v roce 2011.

Phyo Phyo a 14 dalších studentů v podobné situaci letos požádalo o znovuzapsání na rangúnskou univerzitu s cílem dokončit své vzdělání. Odmítla je. Prý nesplnili podmínky studia, místo přednášek byli za školou. Do budoucna se mohou přihlásit pouze na dálkové studium.

Za mřížemi barmských vězení stále zůstává přes 100 politických vězňů. Některé propustili, ale noví rychle přibývají. Režim má čas do konce roku, aby splnil svůj slib a propustil všechny na svobodu.

tak přes 2700 vězňů. Na svobodě se ocitla i většina z více než 2000 těch politických. Do konce roku 2013 by v barmských věznicích neměl sedět ani jeden. Barma doslova svlékla represivní uniformu a oděla se do svého tradičního oděvu, volné sukne zvané longhi. Pohled pod tuto sukni ale vrhá na nabyté svobody stín.

Vězni v akváriu, ne v řece

Život propuštěných politických vězňů odráží celkově nejistou situaci v Barmě. Generálové sice otevírají zemi světu, uvolňují nejtvrďší a nejkritizovanější pouta, ale nevzdávají se žádných z represivních metod. Většina politických vězňů je dnes na svobodě, ovšem jejich pobyt mimo vězení je podmíněný. Nebyli rehabilitováni, často konfiskovaný majetek nebyl navrácen, nesmějí rádně studovat. „Jsme jako mořské ryby v akváriu. Hodili nás do jezera, ale nedovolí nám plavat v řece a doplout zpět do oceánu,“ vysvětluje situaci bývalý politický vězeň Soe Aung.

povanými úředníky a vševládnoucí armádou. Tajná policie ho pravidelně navštěvuje a upozorňuje ho, že může být kdykoli znovu zatčen. Jeho právo na svobodu je silně omezené a kontrolováno. Stále totiž platí, že politický vězeň obviněný z jiného prohřešku si odseď nejen nově udělený trest, ale také všechny roky trestu předešlého. Soe Aung prozatím znovuzatčení uniká.

Nay Myo Zin, známý aktivista a politický vězeň ale takové štěstí neměl. Z vězení byl propuštěn v květnu 2012 během amnestie, kterou prezident téměř tradičně uděluje před zahraničními návštěvami – tehdy Hilary Clinton, aby zjednodušil svou pozici v jednání. Ani ne rok poté byl Nay Myo Zin zatčen za hanobení policie. Popisoval zemědělcům, jak místní policisté berou úplatky. Dle současných zákonů byl odsouzen na 3 měsíce plus 6 let zbývajících z předchozího trestu. Po hlasité intervenci místních a mezinárodních skupin byl po několika týdnech propuštěn. Soe Aung ani Nay Myo Zin nepřestávají

text:

**MARIE
HAVLÍNOVÁ**

Autorka pracuje
v lidsko-právním
oddělení
Člověka v tísni
v barmské sekci.

ilustrační foto:
JAN MRKVIČKA

Česko podporuje nevidomé i neslyšící v Kosovu

Na západním Balkáně lidé s postižením nemají možnost využívat vodícího psa nebo sociální služby a běžné vzdělání je jim nedostupné.

„Za týden s českými učiteli hudby jsem se toho naučil víc než za 2 roky studia na fakultě,“ říká dvaadvacetiletý student hudby Unik Ukshini z kosovského města Ferizaj. Oproti ostatním studentům na fakultě v Prištině má jednu nevýhodu. Je nevidomý. Jeho chvála míří na adresu pedagogů z Deylovy konzervatoře v Praze, kteří v říjnu 2013 v rámci projektu české

státní podpora. Zahraniční experti pomáhali vládě vytvořit strategie a zákony na podporu postižených, v praxi se ale lidé žádných změn nedočkali. Nevidomí běžně nemají přístup k žádným kompenzačním pomůckám, které by jim pomohly při orientaci, využívání digitálních technologií nebo při práci. V Kosovu nejsou k dispozici vodící psi, nevidomí téměř nepouží-

nevidomých osob v základech Braillova písma, v orientaci v prostoru, sebeobsluze, běžné péči o domácnost, ve využívání bílých holí, počítačové techniky, braillovských řádků, hlasových čteček textu, elektronických organizérů a kamerových lup. K tomu získaly potřebné vybavení pobočky asociace nevidomých v 10 městech Kosova. V budoucnu budou pokračovat školení i příprava rekvalifikačních kurzů pro nevidomé. Díky zdrojům z Česka začala fungovat agentura zajišťující tlumočení do znakového jazyka.

Stále je ovšem třeba zlepšit na západním Balkáně situaci lidí s mentálním postižením či duševním onemocněním. Téměř neexistují sociální služby, jako je osobní asistence. Většina mentálně hendikepovaných končí ve velkokapacitních ústavech, zbaveni právní způsobilosti a možnosti jakkoliv se rozhodovat. Tady pak stráví celý zbytek života. Na druhou stranu v Kosovu či v Bosně a Hercegovině žije množství takových lidí v rodinách mimo ústavy, ale bez jakýchkoliv podpůrných služeb, což vede k podobné izolaci a zanedbávání práv lidí s postižením jako v ústavech. Transformace ústavní péče směrem k individualizované podpoře je tu teprve na samém počátku. V Česku tento proces začal teprve před deseti lety, a to za výrazné podpory evropských strukturálních fondů.

Česká republika přesto má západnímu Balkánu i dalším postkomunistickým zemím v oblasti rozvoje sociálních služeb pro osoby se zdravotním postižením a další zranitelné skupiny co nabídnout. I proto, že stále prochází transformací a situace v postkomunistických zemích je v lecčems podobná. Pomoc nemusí být nákladná, přesto má zásadní dopady na životy konkrétních lidí. To potvrzuje i nevidomý student hudby Unik Ukshini: „Mým snem je stát se hudebním skladatelem. Díky tomu, že jsem se naučil psát a číst notový záznam v braillovském notopisu, se mi může splnit.“

rozvojové spolupráce navštívili Kosovo a pomohli místním nevidomým výrazně zkvalitnit výuku hudebních oborů. Zaměřili se především na školení v braillovském notopisu, pomocí kterého mohou nevidomí hudebníci číst či psát notový zápis. Do té doby se totiž učili všechny skladby pouze nazpaměť, což výrazně omezovalo jejich možnosti se rozvíjet. Kromě toho dostaly střední školy, kde probíhá hudební výuka nevidomých studentů, tři nová piana a další nutné vybavení. Dosud se totiž učili hudbě na nástrojích, které čeští pedagogové vyhodnotili jako nevyhovující až naprosto nepoužitelné. Jedno z pian bylo za války zasažené granátem, jinému chyběly všechny černé klávesy.

Negramotnost a chudoba

Lidé se zdravotním postižením mají v Kosovu a dalších zemích západního Balkánu zcela odlišné životní podmínky než hendikepovaní v Česku. Kromě minimálního invalidního důchodu pro ně neexistuje téměř žádná

vají bílé hole. Neslyšící zase nemají možnost využívat služeb tlumočnicka ze znakového jazyka ani v zásadních případech, jako je návštěva u lékaře, soudu či na úřadech.

Navíc je vlivem nevhodných metod výuky, kdy žáci jen odezírají, větší část neslyšících v praxi negramotných. V důsledku toho si naprosté minimum z nich může najít zaměstnání a samo se uživit. Od státu se podpory nedočkali a nezaměstnanost v Kosovu dosahuje 40%. Zejména ve venkovských oblastech přetrvává výrazná stigmatizace. Lidé se za postižení v rodině stydí, často nejsou dlouho ochotni ho přiznat svému okolí ani sami sobě. To vede k další izolaci, zanedbávání možné prevence a rozvoje schopností nutných k uplatnění se v životě.

Neexistují sociální služby

Situace nevidomých a neslyšících v Kosovu se v posledních letech začíná zvolna měnit k lepšímu, a to i díky českým rozvojovým projektům. Odborníci vyškolili přes 300

text:

ONDŘEJ
NÁDVORNÍKDesk officer
pro Balkán
a Moldavsko,
Člověk v tísni

foto:

MARKÉTA
KOZINOVÁ

Kdo jsou podle vás lidé na okraji společnosti?

Dušan Brinzanik

Lékaři bez hranic

Eva Horváthová

poslankyně Národní rady
Slovenské republiky

Oldřich Staněk

organizace Život 90

Lékaři bez hranic se kromě krizové humanitární pomoci zaměřují na populace, které nemají přístup ke zdravotní péči. „Lidmi na okraji“ tak můžeme chápat ty, kteří jsou z takové péče dlouhodobě vyloučeni nebo k ní nemají snadný přístup.

Jedná o různé skupiny obyvatel napříč všemi kontinenty, např. obyvatele slumů, migranty a uprchlíky, vězně, lidi vyloučené kvůli stigmatizaci spojené s jejich chorobami, např. HIV/AIDS či tuberkulózy. V širokém slova smyslu to ale platí i pro obyvatele chudých zemí, kteří žijí na okraji či zcela mimo zájem mezinárodního farmaceutického průmyslu. Ti nemají přístup ke kvalitním lékům buď proto, že jsou absurdně drahé, nebo proto, že v potřebné kvalitě a formě s ohledem na jejich stav a podmínky ani neexistují.

Týká se to třeba léků nebo vakcín, které nejsou přizpůsobeny podmínkám nerozvinutých oblastí a jejichž transport či domácí skladování jsou kvůli nutnosti zachovat správné chladové podmínky v praxi téměř nemožné. Nebo se jedná o léky, které neexistují ve formě vhodné pro malé děti, tedy v podobě sirupů či malých tablet kombinujících několik léků dohromady. To výrazně komplikuje léčbu a ohrožuje její účinnost. Nebo se to týká léků a diagnostických prostředků na nemoci (např. Chagasovu či spavou nemoc), jimiž nejvíce trpí právě chudí lidé žijící v provizorních podmínkách. Drahý výzkum a vývoj tak není pro farmaceutické společnosti stejně obchodně lákavý, jako třeba vývoj prostředků na erekci u mužů v bohatých zemích.

Zranitelnost určitých skupin obyvatelstva je zejména v rozvojových zemích výrazně vyšší. Jedná se především o děti, ženy a lidi se zdravotním postižením. Ženy se často ocitají na okraji společnosti. Počet dětí v jedné rodině může být vysoký a povinnost starších děvčát je starat se o sourozence. Základní vzdělání není samozřejmě a podíl negramotných je stále vysoký. Dívky se brzy vdávají, aby za ně rodina dostala náležitou odměnu. Pouze jedno nebo dvě vybrané děti z celé rodiny mohou studovat a poté se od nich očekává podpora rodiny. Hlavními zdravotními problémy rozvojového světa jsou podvýživa, malárie, tuberkulóza a HIV/AIDS. Právě HIV/AIDS výrazně stigmatizuje, z toho důvodu lidé často ani nechtějí znát pravdu. Přestože do rozvojových zemí proudí pomoc, stále není ani zdaleka dosaženo základních lidských práv. Týká se to zejména dětí.

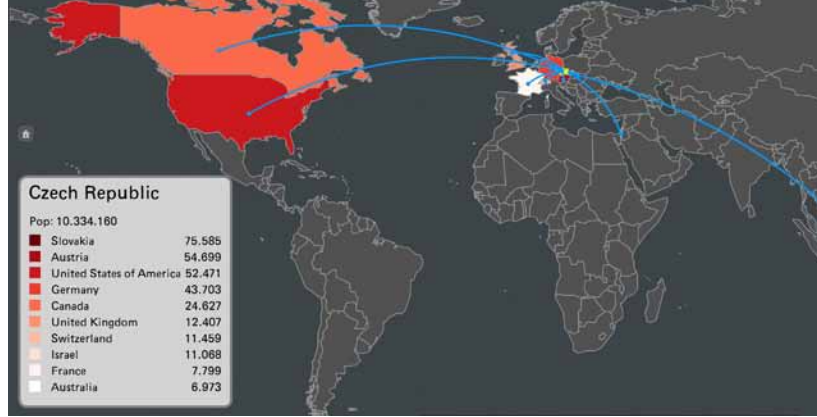
Příliš málo afrických zemí má alespoň nějakou formu státního důchodu, čtyři z pěti seniorů na něj nemají nárok. Zvláště složité to je v zemích jako Jižní Afrika, Botswana nebo Tanzánie, kde 50 až 60 % dětí, jejichž rodiče zemřeli na AIDS, žije se svými prarodiči, pro něž role „pečovatelů“ znamená další finanční náklady. Ty je zahánějí do pasti chudoby a na okraj společnosti. Zvláště starší ženy hrají významnou úlohu v péči o mladou generaci, ale většina jich pracovala po celý život v neformálním sektoru, kde neměly možnost platit si důchodové nebo jiné formální sociální pojištění. Jejich příjem a majetek je příliš malý na to, aby mohly svým osiřelým vnoučatům poskytnout vše potřebné.

Řešením jsou v některých zemích tzv. bezpříspěvkové sociální penze, které jsou starším lidem pravidelně vypláceny. Jsou významným nástrojem k redukci sociální chudoby, pomáhají starším lidem žít důstojnějším životem a podporují uplatňování jejich lidského práva žít ve standardních životních podmínkách. Například pětasedmdesátiletá Maria Papela žije ze své sociální penze a prodeje zemědělských produktů čtyři generace svých rodinných příslušníků. Žije v jihoafrické provincii Durbanu s dcerou Margaretou, nezletilým vnukem Timothyem a třemi dalšími osiřelými vnoučaty, jejichž matky zemřely na nemoci související s AIDS. Mariin sociální důchod činí 10 jihoafrických randů měsíčně a dává této rodině naději, že unikne z pasti úplné chudoby, v níž se ocitají mnohé rodiny postižené HIV a AIDS.

ZAJÍMAJÍ VÁS TÉMATA Z ROZVOJOVÉHO SVĚTA? SLEDUJTE PORTÁL www.ROZVOJOVKA.cz A FACEBOOKOVÝ PROFIL ROZVOJOVKA-ČLOVĚK V TÍSNI. NAJDETE ZDE ZAJÍMAVOSTI I AKTUALITY. MŮŽETE SE TAKÉ ZAPOJIT DO DISKUSE A VYJÁDŘIT SVOJE NÁZORY. POKUD CHCETE PRAVIDELNĚ DOSTÁVAT ČASOPIS ROZVOJOVKA POŠTOU, NAPIŠTE SI O NĚJ NA MICHALA.HOZAKOVA@CLOVEKVITISNI.CZ.

Jak sledovat 50 největších uprchlických táborů světa?

V konfliktních oblastech a místech s nestabilním politickým, ekonomickým či sociálním prostředím může migrace – dobrovolná i nucená – představovat značný problém. Podle UNHCR (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky) bylo v loňském roce registrováno okolo 15 milionů uprchlíků a téměř dvojnásobek lidí (28,8 milionu) bylo nuceno uprchnout v rámci vlastní země (vnitřně přesídlené osoby – IDP).

Interaktivní mapa <http://migrationsmap.net> odpoví i na otázku, jak migraci ovlivňuje Česká republika. Obsahuje data z Global Migrant Origin Database z roku 2007 a umožňu-

je vidět příchozí a odchozí migranty z libovolné země. Přestože jsou data již 6 let stará, jedná se o povedenou vizualizaci.

Pokud se vám podaří na mapě zjistit, ze které či do které země probíhá migrace, může být zajímavé podívat se, kde nejčastěji uprchlíci žijí. Společnost Esri skrze svoji aplikaci StoryMaps vytvořila interaktivní mapu 50 největších uprchlických táborů na světě (mimořadně, většina z nich je v Africe). Ty spravuje agentura UNHCR a žije v nich téměř 2 miliony uprchlíků. Na stránkách storymaps.esri.com/stories/2013/refugee-camps/ můžete prozkoumávat

jednotlivé uprchlické tábory, včetně jejich leteckých snímků a informací o počtu a původu obyvatelstva.

Posledním příkladem vizualizace problematiky uprchlíků mohou být například mapy zpravodajského portálu Al-Jazeera (<http://projects.aljazeera.com/2013/syrias-refugees/>), které ukazují na vybraných městech v USA, kolik plochy města by zabralo 7 milionů syrských uprchlíků, kdyby se sem všichni přestěhovali. Aplikace vypočítává rozložení uprchlíků podle skutečné hustoty zalidnění v daných městech, proto se jedná o velmi realistickou ukázkou.

text:

JIŘÍ PÁNEK

doktorand na Katedře
rozvojových studií
(UPOL) a redaktor ma-
gazínu GISportal.cz

grafika:

migrationsmap.net

Byznys pro společnost

PUMA RECYKLUJE A ŠETŘÍ ZDROJE

Společnost Puma se rozhodla v rámci strategie snižování odpadů představit novou kolekci produktů, které jsou recyklovatelné nebo rozložitelné. Výrobky z kolekce Puma InCycle jsou vyrobeny z biorozložitelných polymerů, recyklovaného polyesteru a organické bavlny a při jejich výrobě firma prý zcela eliminuje nebezpečné látky či pesticidy.

Bavlna je nejvíce chemicky ošetřovanou plodinou na světě, na což doplácí hlavně lidé v rozvojových zemích. Příkladem z kolekce je bunda vyrobena z 98 % z použitých PET lahví, která se může zpět rozložit na polyesterový granulát a posloužit k výrobě dalších produktů. Tím se jednak snižuje odpad, ale také šetří energie. Zákazníci se ze speciálního označení dozvědí o složení výrobku. Puma se tak poprvé intenzivně věnuje tématu snižování odpadu jak u firmy samotné, tak i u zákazníků. Podle společnosti je pro recyklaci důležité, že jí dobře rozumějí také zákazníci a mohou změnit své soukromé chování.

Zdroj: CSR fórum

MAMACOFFEE POMÁHÁ ETIOPII

Společnost Mamacoffee se stala první fairtrade pražírnou kávy u nás. Kořeny firmy sahají do doby, kdy v roce 2008 díky lásce ke kávě podnikli zakladatelé svou první cestu do Etiopie. Právě odtud pak od místních farmářů kvalitní kávu dováželi a po otevření vlastní pražírny získali licenci od Fairtrade International. Vedle férového prodeje kávy a podpory jejich pěstitelů v Etiopii Mamacoffee dlouhodobě spolupracuje se společností Člověk v tísni. Kromě obecné podpory organizace se tito mistři kávy rozhodli stát i hlavním partnerem pro projekt Postavme školu v Africe a tím významným dílem přispěli ke zlepšení místních nepříznivých podmínek. Díky podpoře Mamacoffee a tomuto projektu bude Člověk v tísni otvírat už patnáctou etiopskou školu. Díky tomu se podařilo zajistit přístup ke vzdělání více než třem tisícovkám místních dětí, které by bez takové příležitosti byli odkázané na život v začarovaném kruhu chudoby.

Zdroj: Člověk v tísni

PALMOVÝ OLEJ V KOSMETICE

Rainforest Foundation dokončila průzkum udržitelnosti výrobků péče o pleť. Zejména se zaměřila na využívání palmového oleje obsaženého právě v těchto výrobcích. Produkce palmového oleje může mít významný vliv na kvalitu deštného pralesa a životy lidí v oblastech, kde se pěstuje palma olejná, tedy především v Indonésii a Malajsi. Nadace prozkoumala více než 25 největších kosmetických firem ve Velké Británii a jejich praktiky ve využívání palmového oleje a jeho derivátů. Jednotlivé produkty byly obodovány a pro zákazníky je připraven systém doporučení, které produkty jsou vyráběny udržitelně. Některé velké a známé společnosti se v průzkumu překvapivě neumístily příliš dobře. Jde například o firmy jako Clarins nebo Estée Lauder. Rainforest Foundation má již z minulosti zkušenost s podobným žebříčkem v oblasti producentů čokoládových výrobků, také se zaměřením na využívání palmového oleje. Celosvětově je kosmetický průmysl pod stále větší kontrolou.

Zdroj: CSR fórum, www.rainforestfoundationuk.org

Hračky

Před Vánoci v Asii prudce narůstá produkce hraček. S ní se zhoršují pracovní podmínky a roste množství dětí, které namísto do školy musí do práce. Místo plastových hraček a plyšáků z Číny prozkoumejte, co nabízí český trh. Zvířátko nebo čemou panenku z Nama.cz šily v chráněné dílně v africké Namibii ohrožené ženy. Panenka od Berkatu nebo Unicef bude nejen originální, ale pomůže i dětem v rozvojových zemích. Tradiční postavičky kamarády šije zase Moravská ústředna Brno. Další krásné hračky vyrobené v ČR najdete na webech jako Fler.cz.

Nemateriální dárky

Hodnotný dárek nemusí být jen materiální. Darujte vzdelání nebo zážitek: například jazykový kurz, který nám pomůže si vzájemně porozumět, poukaz na výlet po krásách České republiky, kurz šití, pletení, vaření nebo jiné užitečné dovednosti, která se bude hodit. Ducha pozvedne roční předplatné do divadla nebo na koncerty. Skrze zážitkové weby můžete darovat i kurzioty jako poukaz na den v roli beskydského pastevce ovcí. Na takový dárek váš blízký nikdy nezapomene.

Cukroví

Dopřejte si na Vánoce kvalitní suroviny k pečení cukroví: Bio a Fairtrade čokoládu, kokos, kávu, sušené plody, bio mouku nebo máslo. Fairtrade zaručuje nejen to, že plodinu nepěstovaly děti a dospělí dostali spravedlivý zisk, ale většinou i vyšší kvalitu výrobku. Fairtrade výrobky najdete v prodejnách i e-shopech neziskových organizací jako je Obchod.NaZemi.cz, ve zdravých výživách i běžných supermarketech. Pokud je nemají, požádejte, aby je zafardli do nabídky Srovnávejte ceny mezi Fairtrade obchodníky.

Oblečení

Mnoho bavlny k nám skrze Bangladés, Čínu nebo Indii, kde se barví a šije, putuje z Uzbekistánu, kde stát nuti statisíce lidí, včetně dětí, bavlnu sklízet. Zkuste letos tričko z biobavlny nebo certifikované Fairtrade nebo Fair Wear, která neškodí ani lidem ani přírodě a příjemné se nosí. Na webu Coromoro.com si dokonce můžete navrhnout vlastní potisk. Bio-trička nabízejí weby StopDetskePraci.cz, (kde najdete i originální bio-dupačky), HnutíDuha.cz či Auto-mat.cz. Kvalitní oblečení z konopi, bambusu nebo biobavlny najdete na Ecovoice.cz nebo Amwa.cz. Poradí i web FerovaModa.cz.

Netradiční dárek Skutečný dárek

Nechcete už hromadit a dávat zbytečnosti? Darujte poukaz na dárek, který pomůže lidem v rozvojových zemích: babičce Bezpečný porod, mámě Dvacet kuřat, bráchovi Kojeneckou výživu, synovi Veselou kozu. Dárky, které zlepšují zdraví, pomůžou nastartovat rodinný podnik nebo podpoří děti ve škole, najdete na webu humanitární a rozvojové organizace Člověk v tísni SkutečnýDarek.cz. Podobné dárky nabízejí také weby jiných neziskových organizací.

Tradiční dárky:

Domácnost

Levnou čínskou kvantitu, vyrobenou v problematických podmínkách, můžeme nahradit českou kvalitou, která pomáhá. Prozkoumejme, zda v okolí neprodává své výrobky chráněná dílna. Na webu PracePostizenych.cz najdete mnoho krásných a levných pomocníků do domácnosti, ale i hraček. Výrobky z chráněné dílny z Tibetu najdete na ProTibet.org a z Namíbie na Nama.cz – oboje pomůže tamním lidem zajistit obživu. Jako přehoř nebo předložka v zimě zahrřeje rouno od ovečky, která spásá ekologicky správanou louku v Bílých Karpatech. Chcete-li vybavit byt, zkuste NabytekZPalet.eu.

Kousek přírody

Chcete-li mít opravdu hmatatelný dárek, kupte kousek přírody, čímž zajistíte její ochranu. Český svaz ochránců jej nabízí na webu MistoProPrirodu.cz. Prales poráditě přes Společnost přátel přírody Cmelák.cz. NadacePartnerství.cz zase prodá strom. Lesy přispívají k omezení globálního oteplování, a tedy i dětské práce. Nejvíce děti totiž pracuje na venkově v zemědělství. Pokud vesnici zasáhne extrémní sucho, škola jde stranou a děti jdou spolu s rodiči bojovat o obživu.

Vánoční a silvestrovské tradice:

Stromek

Živý strom není řezaný, ale ten, co stále roste. Zkuste letos jehličnan v květináči. Když se o něj dobře postaráte, po Vánocích neskončí v odpadu, ale v půdě, kde přispěje k omezení koncentrace CO₂ v ovzduší.Globálním oteplováním totiž trpí nejvíce ti nejchudší, včetně dětí v rozvojových zemích, kteří je nezpusobilii. Zkuste letos vkusné dřevěné, vlastní perničkove nebo české skleněné VanocniOzdooby.cz namísto těch čínských. Poklady najdete i v bazarech. Tipy na balení dárků dá Ekolost.cz; český balicí papír prodává Papelote.cz.

Za pyrotechniku vydají Češi asi půl miliardy Kč, tedy větší částku, než věnuje Česká republika na rozvojovou pomoc těch nejhudších zemí světa.

Nebezpečnou pyrotechniku vyrábějí v Číně, Indii, Peru nebo Guatemale velmi často i malé děti. Ohňostroje a petardy ruší přírodu, dovážejí domácí mazlíčky k šílenství. Nemohli bychom příchod nového roku oslavit jinak? Trába se stát pravidelným podporovatelem dobře neziskové organizace – peníze ušetřené za pyrotechniku na to budou stačit.

Elektronika

Opravdu nemůže náš mobil posloužit ještě rok nebo dva? A počítač, televize – oprava je nelze opravit? Nebo získat „vysloužilce“ od kamaráda nebo příbuzného? Drahé minerály do elektronických součástek se totiž těží v zemích jako DR Kongo, kde financují válku. Jedovatý elektronický odpad pak recyklují v Ghaně či Číně holýma rukama i malé děti. Pokud již kupujeme, ptejte se firmy, odkud jsou minerály v jejich mobilech. Více poradí web MakeItFair.org. Netfunkční elektroniku počtíve recyklujeme. Kdo chce opravdový originál, existuje již smartphone Fairphone, jehož etický původ je zaručený.

Recyklované šperky a doplňky

Dárky z recyklovaného materiálu nemusejí být uboze vypadající předměty, které koupíme ze soucitu. Krásné designové šperky z elektronického odpadu najdete na Trashmade.cz. Originální šperky a doplňky recyklované z dopravních značek vyráběných v ČR nabízí ReeflexDesign.com. Náušnice z kávových kapslí tvoří Katchi.cz. Ani cyklistické duše nemusí končit na skládce – kvalitní pásky nebo pouzdra na telefon z nich vyrábí Rebelit.cz. Dárky dostanete většinou již luxusně zabalené.

Občerstvení

Jako u všech dalších tipů platí: raději méně, ale kvalitní, než mnoho nekvalitního. Zvířata na bio-maso jsou krmená českými rostlinami, ne sójou, kvůli které jsou káceny jihoaamerické pralesy. Dopřejte si bio alespoň o Vánocích, je opravdu lepší. Oceňovaná je například produkce ze na webu Biofarma.cz. Na štedrověcerní večeri je lepší český kapr, který nemusel putovat tisíce kilometrů jako file. Na stůl zkuste některou z Českých biopotravin roku, jejichž seznam najdete na Wikipedii. Mezi výherce tradičně se svými susenkami patří BioPekarnaZemanka.cz. V zimě zahrře čaj by bylinek z jižní Moravy ze Sonnenrot.cz nebo Fairtrade káva z MamaCoffee.cz.